

Sygn.akt III AUa 301/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 lipca 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: sędzia Barbara Orechwa-Zawadzka

Sędziowie: Marek Szymanowski

Bożena Szponar - Jarocka

Protokolant: Anna Kuklińska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 15 lipca 2020 r. w B.

sprawy z odwołania L. R.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o wyrównanie emerytury

na skutek apelacji L. R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 5 marca 2020 r. sygn. akt IV U 2338/19

I. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję z dnia 9 sierpnia 2019 r. w ten sposób, że emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym przyznaje od 1 marca 2019 r.;

II. w pozostałym zakresie odwołanie i apelację oddala.

M. B. O. B. S. - J.

Sygn. akt III AUa 301/20

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z 9 sierpnia 2019 r. przyznał L. R. (1) od 1 lipca 2019 r. emeryturę (symbol E1). Do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia została przyjęta dotychczasowa podstawa wymiaru świadczenia (emerytury o symbolu E) oraz wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynoszący 90,77%. ZUS uwzględnił okresy składkowe w wymiarze 39 lat, 9 miesięcy i 13 dni oraz okresy nieskładkowe w wymiarze 1 rok i 19 dni.

W odwołaniu od tej decyzji L. R. (1) odwołał się do art. 133 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i wniosła o zmianę decyzji w punkcie III i wyrównanie świadczenia za okres 3 lat wstecz, czyli od 1 lipca 2016 r., a nie od 1 lipca 2019 r.

Organ rentowy wniosł o oddalenie odwołania.

Decyzją z 17 września 2019 r. organ rentowy odmówił odwołującej prawa do wyrównania świadczenia emerytalnego za okres 3 lat wstecz.

L. R. (1) złożyła również odwołanie od tej decyzji, wnosząc o jej zmianę w części odnoszącej się do daty początkowej naliczenia wyrównania należności i domagała się wyrównania świadczenia od 1 lipca 2016 r.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Olsztynie na podstawie art. 219 k.p.c. połączył sprawy z odwołania L. R. o sygnaturach akt IV U 2338/19 i IV U 2498/19 do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia i prowadził je pod sygnaturą akt IV U 2338/19.

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 5 marca 2020 r. oddalił odwołanie.

Sąd Okręgowy ustalił, że decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z 5 czerwca 1997 r. przyznano L. R. (1) (urodzonej (...)) prawo do wcześniejszej emerytury od 1 marca 1997 r. Wówczas do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto wynagrodzenie, które stanowiło podstawę wymiaru składek z okresu od 1 stycznia 1989 r. do 31 grudnia 1996 r. Po przyznaniu tego świadczenia odwołująca pozostawała w zatrudnieniu. Ostatni okres składkowy przypadał na 13 grudnia 1999 r. Emerytura była przeliczana z uwagi na zmianę stażu pracy. Ostatnią decyzję o przeliczeniu emerytury z tego tytułu organ emerytalny wydał 21 stycznia 2000 r. Decyzją z 21 listopada 2002 r. ZUS przeliczył świadczenie odwołującej od 1 listopada 2002 r. poprzez uwzględnienie w podstawie wymiaru dodatkowego składnika wynagrodzenia na podstawie zaświadczenia przekazanego przez ZOZ w S. z 14 listopada 2002 r. Decyzją z 24 lutego 2016 r. został przyznany do emerytury dodatek pielęgnacyjny od 1 kwietnia 2016 r., tj. od osiągnięcia przez L. R. (2) wieku 75 lat. 4 marca 2019 r. do ZUS wpłynął wniosek odwołującej o ponowne przeliczenie emerytury. Decyzją z 12 marca 2019 r. organ rentowy odmówił odwołującej prawa do przeliczenia podstawy wymiaru świadczenia, ponieważ mimo uwzględnienia minimalnych wynagrodzeń za okresy, w których wysokość przychodu nie została udokumentowana, dotychczasowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury wynoszący 90,77% okazał się najkorzystniejszy. 15 lipca 2019 r. odwołująca złożyła wniosek o „ponowną weryfikację i naliczenie emerytury”, który został potraktowany przez organ rentowy jako wniosek o emeryturę. Po rozpatrzeniu tego wniosku organ rentowy wydał decyzję z 9 sierpnia 2019 r. (znak: E1/1/023177681). Część socjalna emerytury została obliczona z uwzględnieniem kwoty bazowej obowiązującej na 15 lipca 2019 r., tj. kwoty 4 003,88 zł. Ponieważ emerytura przyznana decyzją z 9 sierpnia 2019 r. (symbol E1), tj. emerytura po osiągnięciu przez świadczeniobiorcę wieku 60 lat, okazała się korzystniejsza od dotychczas pobieranej emerytury o symbolu E, organ rentowy zawiesił wypłatę dotychczas pobieranej emerytury o symbolu E od 1 lipca 2019 r. W odpowiedzi na wniosek odwołującej zawarty w odwołaniu od decyzji z 9 sierpnia 2019 r. o wyrównanie świadczenia za okres 3 lat wstecz, czyli od 1 lipca 2016 r., ZUS wydał 17 września 2019 r. decyzję, którą odmówił wyrównania świadczenia za okres 3 lat wstecz.

Sąd Okręgowy wskazał, że odwołująca miała przyznane prawo do emerytury na podstawie decyzji z 5 czerwca 1997 r., a po przyznaniu prawa do emerytury pracowała przez okres co najmniej 30 miesięcy. Sąd Okręgowy odwołał się do art. 21 ust. 1 pkt 1 oraz ust. 2 pkt 1 oraz art. 53 ust. 3 i ust. 4 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.). Dodał, że po złożeniu przez L. R. wniosku z 15 lipca 2019 r. organ rentowy przyznał jej emeryturę po ukończeniu przez nią powszechnego wieku i decyzją z 9 sierpnia 2019 r. obliczył jej wysokość w części socjalnej od kwoty bazowej obowiązującej na dzień złożenia wniosku (na 15 lipca 2019 r.), tj. od kwoty 4 003,88 zł. Tak ustalona emerytura okazała się korzystniejsza od emerytury dotychczas wypłacanej i zawieszanej od 1 lipca 2019 r. Sąd uznał jednak, że nie było podstaw prawnych do uwzględnienia odwołań w zakresie wyrównania emerytury od 1 lipca 2016 r., tj. za 3 lata wstecz licząc od 1 lipca 2019 r. Wskazał, że co do zasady, zgodnie z art. 116 ust. 1 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.), postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanego, chyba że ustawa stanowi inaczej. W myśl art. 133 ust. 1 pkt 1 i 2 tej ustawy w razie ponownego ustalenia przez organ rentowy prawa do świadczeń lub ich wysokości, przyznane lub podwyższone świadczenia wypłaca się, poczynając od miesiąca, w którym powstało prawo do tych świadczeń lub do ich podwyższenia, jednak nie wcześniej niż: 1) od miesiąca, w którym zgłoszono wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy

lub wydano decyzję z urzędu, z zastrzeżeniem art. 107a ust. 3; 2) za okres 3 lat poprzedzających bezpośrednio miesiąc, o którym mowa w pkt 1, jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego. Sąd Okręgowy wskazał, że organ rentowy w decyzjach z 9 sierpnia 2019 r. i z 17 września 2019 r. prawidłowo ustalił i obliczył świadczenie emerytalne odwołującej, a następnie zasadnie odmówił wypłaty wyrównania emerytury za okres 3 lat wstecz. Stwierdził, że odwołująca nabyła w 1997 r. prawo do wcześniejszej emerytury (symbol E) na podstawie przepisów Ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), a po przyznaniu emerytury (o symbolu E) decyzją z 5 czerwca 1997 r. pozostawała w zatrudnieniu przez co najmniej 30 miesięcy. Na skutek wniosku odwołującej z 15 lipca 2019 r. „o ponowną weryfikację i naliczenie emerytury” organ rentowy decyzją z 9 sierpnia 2019 r. prawidłowo przyznał jej prawo do emerytury (o symbolu E1) od 1 lipca 2019 r. i na podstawie art. 53 ust. 4 ustawy ustalił jej wysokość, przyjmując do obliczenia części socjalnej emerytury 24% kwotę bazową obowiązującą na 15 lipca 2019 r., to jest kwotę 4 003,88 zł. Ponieważ tak przyznana emerytura okazała się korzystniejsza od dotychczas pobieranego świadczenia, wypłata emerytury (o symbolu E) została zawieszona od 1 lipca 2019 r. Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, że decyzją z 17 września 2019 r. organ rentowy zasadnie odmówił wyrównania świadczenia za okres 3 lat wstecz, czyli od 1 lipca 2016 r. ZUS zasadnie wskazał, że skoro wniosek „o ponowną weryfikację i naliczenie emerytury” został złożony 15 lipca 2019 r., to nie można zgodzić się z zarzutem błędnego ustalenia wysokości emerytury za okres przed wydaniem zaskarżonej decyzji z 9 sierpnia 2019 r. oraz z żądaniem wypłaty wyrównania za okres 3 lat wstecz. Wyrównanie takie mogłoby być przyznane odwołującej, gdyby organ rentowy dopuścił się błędu w rozumieniu art. 133 ust. 1 pkt 2 tej ustawy, tj. jeżeli odmowa lub przyznanie niższych świadczeń były następstwem błędu organu rentowego lub odwoławczego. Sąd uznał, że taka sytuacja nie wystąpiła w sprawie. Sąd wskazał również, że zgodnie z art. 116 ust. 1 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanego, chyba że ustawa stanowi inaczej, odwołująca zaś złożyła wniosek 15 lipca 2019 r. Nie było zatem możliwości wyrównania emerytury za okres 3 lat wstecz, tym bardziej że postępowanie ZUS w zakresie przyznania prawa do emerytury (o symbolu E1) i ustalenia jej wysokości było prawidłowe i odpowiadało obowiązującym przepisom prawa. Sąd wskazał, że obie zaskarżone decyzje są zgodne z obowiązującymi przepisami ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i oddalił odwołanie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

L. R. (1) złożyła apelację od wyroku Sądu Okręgowego. Zaskarżyła wyrok w całości i zarzuciła:

1. obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 133 ust. 1 pkt 2 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń społecznych poprzez jego niezastosowanie w sprawie, pomimo że na skutek błędnie przyjętych przez ZUS wyliczeń stanowiących o wysokości emerytury w okresie od 24 lutego 2016 r. (data wydania pierwszej decyzji ZUS o wysokości emerytury) do 9 sierpnia 2019 r. (data aktualnej decyzji) otrzymywała świadczenie emerytalne w kwocie niższej niż wynika to z aktualnych przeliczeń organu rentowego, co przemawiało za przyznaniem na jej rzecz wyrównania za 3 lata wstecz w trybie tego przepisu od 1 lipca 2016 r., a nie – jak to błędnie przyjął organ rentowy i Sąd pierwszej instancji – od 1 lipca 2019 r.;

2. nierozpoznanie istoty sprawy stanowiącej przedmiot postępowania przed Sądem Okręgowym w Olsztynie poprzez brak dopatrzenia się przez Sąd istotnego błędu ZUS polegającego na wydaniu 12 marca 2019 r. decyzji odmownej w zakresie wniosku o ponowne przeliczenie podstawy wymiaru przysługującego jej świadczenia, a następnie wydaniu 9 sierpnia 2019 r. decyzji korzystniejszej, pomimo że wniosek był oparty na tej samej podstawie, co ten sprzed wydania decyzji z 12 marca 2019 r.;

3. obrazę przepisów postępowania, które mogły mieć wpływ na treść wydanego orzeczenia tj. art. 233 Kodeksu postępowania cywilnego, poprzez brak wnikliwego rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego i jego dowolną w miejsce swobodnej oceny, dokonaną w sposób sprzeczny z zasadami logicznego rozumowania, wiedzy i doświadczenia życiowego, w szczególności polegające na błędnym przyjęciu, że brak było podstaw do zmiany zaskarżonych decyzji i uznaniu, że organ rentowy decyzją z 9 sierpnia 2019 r. prawidłowo ustalił i obliczył świadczenie emerytalne i następnie odmówił wyrównania emerytury za 3 lata wstecz, pomimo że ze zgromadzonego materiału

dowodowego wyniku jednoznacznie, że organ rentowy 4 marca 2019 r. odmówił prawa do przeliczenia podstawy wymiaru świadczenia, a 9 sierpnia 2019 r. wydał decyzję uwzględniającą rację odwołującej, co stanowiło o ewidentnym błędzie ZUS w świetle powoływanego w punkcie I apelacji przepisu.

Wskazując na te zarzuty, odwołująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i decyzji w części odnoszącej się do daty naliczenia wyrównania z tytułu wypłaconej należności poprzez przyznanie wyrównania na poczet należności od 1 lipca 2016 r., ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Olsztynie do ponownego rozpoznania. Odwołująca wniosła również o zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych, o ile nie zostanie przedłożony spis kosztów, a także przeprowadzenie rozprawy apelacyjnej również pod nieobecność powódki.

Sąd Apelacyjny ustalił i rozważył:

Sąd Okręgowy przeprowadził właściwe ustalenia faktyczne w sprawie, ale na ich podstawie należało przyznać L. R. (1) prawo do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym od innej daty niż ta, którą wskazał Sąd Okręgowy.

Należało zwrócić uwagę, że 4 marca 2019 r. odwołująca zwróciła się do organu rentowego z wnioskiem o ponowne przeliczenie emerytury, wskazując, że dotychczasowa emerytura jest dla niej niewystarczająca. Organ rentowy dosłownie potraktował ten wniosek jako wniosek o przeliczenie emerytury, którą już pobierała, mimo że odwołująca nie miała ustalonego prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, a jedynie emeryturę wcześniejszą. Organ rentowy rozpoznał wniosek na podstawie art. 111 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (zwanej dalej „ustawą emerytalną”), a decyzją z 12 marca 2019 r. odmówił odwołującej prawa do przeliczenia podstawy wymiaru świadczenia, ponieważ mimo uwzględnienia minimalnych wynagrodzeń za okresy, w których wysokość przychodu nie została udokumentowana, dotychczasowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury wynoszący 90,77% był najkorzystniejszy. Dopiero po złożeniu 15 lipca 2019 r. przez odwołującą wniosku o „ponowną weryfikację i naliczenie emerytury”, organ rentowy rozpoznał ten wniosek jako wniosek o emeryturę z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego i wydał decyzję z 9 sierpnia 2019 r. (znak: E1/1/023177681), przyznającą odwołującej emeryturę w nowej, wyższej wysokości. Z kolei decyzją z 17 września 2019 r. odmówił wyrównania świadczenia za okres 3 lat wstecz.

Jak wynikało z treści apelacji, odwołująca nie kwestionowała wysokości emerytury ustalonej w decyzji z 9 sierpnia 2019 r., ale jej zdaniem wystąpił błąd organu rentowego, dlatego emerytura w wysokości ustalonej tą decyzją powinna zostać wypłacona z wyrównaniem za okres trzech lat wstecz, liczonych od 15 lipca 2019 r., tj. od dnia złożenia wniosku, który skutkowało wydaniem decyzji z 9 sierpnia 2019 r. Zdaniem Sądu Apelacyjnego roszczenie odwołującej jest częściowo zasadne, ponieważ niewątpliwie można było mówić o błędzie organu rentowego, o którym mowa w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej. Decyzja z 9 sierpnia 2019 r., uwzględniająca roszczenie odwołującej i przyznająca jej emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym, została wydana na podstawie tych samych okoliczności, co decyzja z 12 marca 2019 r., którą odmówiono odwołującej przeliczenia dotychczas pobieranej wcześniejszej emerytury. Wskutek tego, że organ rentowy nie potraktował wniosku odwołującej z 4 marca 2019 r. jako wniosku o emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym, a wyłącznie jako wniosek o przeliczenie dotychczas pobieranej wcześniejszej emerytury, odwołująca nie otrzymała emerytury w wyższej wysokości. Gdyby organ rentowy wówczas rozpoznał wniosek odwołującej z 4 marca 2019 r. w szerszym kontekście, niż tylko opierając się na jego dosłownym brzmieniu, odwołująca otrzymałaby emeryturę w wyższej wysokości już od 1 marca 2019 r., tj. od miesiąca złożenia pierwszego wniosku o emeryturę po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego. Organ rentowy uczynił to dopiero na skutek wniosku odwołującej z 15 lipca 2019 r. W tej sytuacji wystąpił błąd organu rentowego, o którym mowa w art. 133 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej, a w rezultacie odwołującej należy się wyrównanie emerytury za okres wsteczny.

Wypłata wyrównania emerytury w powszechnym wieku emerytalnym nie mogła jednak nastąpić za okres trzech lat wstecz, liczonych od lipca 2019 r. Odwołująca nie składała bowiem przed 2019 r. wniosku o przyznanie jej emerytury w powszechnym wieku emerytalnym, a organ rentowy nie był obowiązany z urzędu do przyznania odwołującej emerytury w powszechnym wieku emerytalnym. Jak wynika z art. 116 ust. 1 Ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o

emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, postępowanie w sprawach świadczeń wszczyna się na podstawie wniosku zainteresowanego, chyba że ustawa stanowi inaczej. Działanie z urzędu przez organ rentowy jest zatem wyjątkiem od tej zasady i może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie, np. w razie przyznania emerytury zamiast renty z tytułu niezdolności do pracy, zmiany wysokości emerytur i rent w ramach waloryzacji czy w przypadku osób uprawnionych do świadczenia przedemerytalnego lub zasiłku przedemerytalnego, dla których wiek emerytalny wynosi 60 lat (kobiety) i 65 lat (mężczyźni). Żadna z tych okoliczności nie wystąpiła w sprawie, dlatego organ rentowy nie miał obowiązku z urzędu przyznać odwołującej prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym. Żądanie odwołującej o przyznanie jej prawa do takiej emerytury należało wywieść dopiero z wniosku z 4 marca 2019 r. i był to pierwszy taki wniosek. W tej sytuacji wyrównanie emerytury nie mogło nastąpić za okres wcześniejszy niż miesiąc, w którym odwołująca po raz pierwszy złożyła wniosek o ustalenie prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym. Z tego względu wypłata wyrównania emerytury mogła nastąpić dopiero od 1 marca 2019 r., o czym orzeczono na podstawie art. 386 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego (punkt I sentencji wyroku).

Wyrównanie emerytury za okres poprzedzający 1 marca 2019 r. było niezasadne, dlatego oddalono apelację i odwołania w tym zakresie, orzekając na podstawie art. 385 Kodeksu postępowania cywilnego (punkt II sentencji wyroku).

M. B. O. B. S.-J.